

Sygn. akt II CSK 80/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 26 czerwca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (sprawozdawca)

Protokolant Anna Banasiuk

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Produkcyjno - Handlowego "W."
Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T.
przeciwko Skarbowi Państwa - Komendzie Wojewódzkiej Państwowej Straży
Pożarnej w [...]
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 26 czerwca 2008 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 2 października 2007 r., sygn. akt [...],

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanego na rzecz
powódki kwotę 1.800,- (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 2 października 2007 r. Sąd Apelacyjny, po ponownym rozpoznaniu sprawy, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 23 lutego 2006 r. w ten sposób, że zasądził na rzecz powoda – Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowego „W.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością od pozwanego Skarbu Państwa - Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej dochodzoną kwotę wraz z należnymi odsetkami i kosztami procesu.

Pozwany Skarb Państwa - Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej był investorem budowy strażnicy, natomiast powodowa Spółka - jednym z podwykonawców. Umowa pomiędzy investorem z wykonawcą została zawarta w dniu 16 grudnia 2002 r., natomiast umowa wykonawcy z podwykonawcą - w dniu 23 lipca 2003 r. W toku prac cyklicznie odbywały się narady, w których udział brali przedstawiciele inwestora, wykonawcy oraz powodowego podwykonawcy. W listopadzie 2003 r. inwestor wypowiedział umowę zawartą z wykonawcą i poinformował o tym podwykonawców. W grudniu 2003 r. przystąpiono do inwentaryzacji prac, a inwestor otrzymał od wykonawcy umowy zawarte z podwykonawcami. W tym samym miesiącu inwestor zakwestionował swoją solidarną z wykonawcą odpowiedzialność wobec podwykonawców robót. Twierdził, że nie był informowany o tym, iż inwestycję będą wykonywać także podwykonawcy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 23 lutego 2006 r. oddalił powództwo. Wskazał, że w sprawie nie może znaleźć zastosowania art. 647¹ k.c., gdyż umowa o roboty budowlane została zawarta w dniu 16 grudnia 2002 r., a więc przed wejściem w życie tego przepisu. Nawet zaś gdyby przyjąć, że przepis ten ma zastosowanie w sprawie, to nie została spełniona przesłanka solidarnej odpowiedzialności, gdyż inwestor nie wyraził zgody na zawarcie umowy z podwykonawcą (art. 647¹ § 2 k.c.). Sama wiedza inwestora o posłużeniu się przez wykonawcę podwykonawcami nie może stanowić źródła solidarnej odpowiedzialności inwestora i wykonawcy.

Apelacja powodowej Spółki została oddalona przez Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 4 października 2006 r. Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu Okręgowego.

W wyniku skargi kasacyjnej strony powodowej wyrok powyższy został uchylony wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2007 r., II CSK 108/07. Sąd Najwyższy wskazał, że w orzecznictwie ugruntowany jest już pogląd, zgodnie z którym dla zastosowania art. 647¹ k.c. ma znaczenie data zawarcia umowy z podwykonawcą, a nie umowy między inwestorem a wykonawcą. Ponadto, analizując przesłankę zgody inwestora na zawarcie umowy pomiędzy wykonawcą a podwykonawcą, stwierdził, że zgoda ta ma znaczenie jedynie dla powstania solidarnej odpowiedzialności inwestora. Zgoda ta nie wymaga szczególnej formy, obojętne jest także, w jakim czasie zostanie wyrażona. Powinna natomiast odnosić się do zindywidualizowanego podwykonawcy i do konkretnej umowy (inwestor powinien znać jej treść). Drugorzędne znaczenie ma natomiast źródło wiedzy inwestora o osobie podwykonawcy i treści umowy; bez znaczenia pozostaje, kto i w jakich okolicznościach wiedzę taką przekazał inwestorowi. Nie jest niezbędne, aby nastąpiło to w sposób przewidziany w art. 647¹ § 2 k.c. Wystarczająca jest wiedza inwestora o treści umowy wynikająca także z innych źródeł, jeśli wskazują na nią okoliczności trwającego od dłuższego czasu procesu inwestycyjnego. W rozpoznawanej sprawie z zachowania inwestora w toku budowy wynika, że akceptował wykonywanie określonych robót przez zindywidualizowanego podwykonawcę (art. 60 k.c.).

Przy ponownym, rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny, kierując się poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy, uwzględnił apelację i zasądził na rzecz powodowej Spółki dochodzoną należność. Oceniał, że spełnione zostały przesłanki odnoszące się do zgody inwestora na zawarcie umowy pomiędzy wykonawcą a podwykonawcą, gdyż inwestor akceptował milcząco wykonywanie określonych robót przez konkretnego podwykonawcę.

Skarga kasacyjna strony pozwanej oparta została na obu podstawach. W ramach naruszenia prawa materialnego wskazuje się na błędną wykładnię art. 647¹ § 2 w związku z art. 60 k.c. oraz niewłaściwe zastosowanie art. 647¹

w związku z art. 60 i 65 § 1 k.c. oraz art. 647¹ § 5 k.c. W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania skarżący wskazuje obrazę art. 398²⁰ k.p.c. W uzasadnieniu skargi pozwany Skarb Państwa broni stanowiska, że nie można stawiać znaku równości między milczeniem inwestora a dorozumianym wyrażeniem przez niego zgody na zawarcie umowy wykonawcy z podwykonawcą (a to, zdaniem skarżącego, uczynił Sąd Apelacyjny) i że fikcja prawna wprowadzona przez ustawodawcę w art. 647¹ § 2 zdanie drugie k.c. może działać jedynie przy zachowaniu procedury określonej w tym przepisie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu naruszenia art. 398²⁰ k.p.c. Zgodnie ze zdaniem pierwszym tego artykułu sąd, któremu sprawę przekazano jest związany wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Dla dokonania oceny sformułowanego zarzutu niezbędne jest zatem przywołanie wykładni art. 647¹ k.c. dokonanej przez Sąd Najwyższy w sprawie II CSK 108/07.

W powołanej sprawie Sąd Najwyższy uznał, że istnieją dwie możliwe drogi uzyskania przez wykonawcę zgody inwestora na zawarcie umowy z podwykonawcą (poza ramami rozważań pozostanie stanowisko, że zgoda inwestora stanowi jedynie przesłankę powstania jego solidarnej odpowiedzialności z wykonawcą wobec podwykonawcy, a nie przesłankę skutecznego zawarcia takiej umowy, gdyż stanowisko to nie było podważane). Droga pierwsza, którą można określić jako sformalizowaną, uregulowana została w art. 647¹ § 2 zdanie drugie k.c. Zgodę inwestora musi poprzedzać przedstawienie mu przez wykonawcę umowy z podwykonawcą lub jej projektu wraz z częścią dokumentacji, po czym inwestor ma czternaście dni na wyrażenie swojej woli (zgody lub sprzeciwu). Jeżeli w ciągu tego terminu inwestor nie zgłosi sprzeciwu lub zastrzeżeń, uważa się że wyraził zgodę na zawarcie umowy. Podzielić należy wyrażany w skardze kasacyjnej pogląd, że we wskazanym przepisie zawarte zostało uregulowanie określane jako fikcja prawna i że fikcja ta znajduje zastosowanie jedynie przy spełnieniu

ustawowych przesłanek. Tylko w takich przypadkach bierne zachowanie się inwestora (milczenie) uznaje się za równoznaczne z wyrażeniem zgody.

Sąd Najwyższy wskazał jednak także drugi sposób wyrażenia zgody przez inwestora, mniej sformalizowany. Dla uzyskania tej zgody nie jest konieczne przedstawienie inwestorowi przez wykonawcę umowy z podwykonawcą lub jej projektu wraz z częścią dokumentacji - wystarczy, gdy inwestor uzyska informacje o osobie podwykonawcy oraz treści umowy zawartej pomiędzy wykonawcą a podwykonawcą. Nieistotne jest źródło tej wiedzy, natomiast niezbędne jest, aby umowa została zindywidualizowana podmiotowo i przedmiotowo. Po uzyskaniu takiej wiedzy inwestor może w dowolnej formie oraz w dowolnym czasie wyrazić zgodę. Zgoda ta może zostać wyrażona w sposób dorozumiany (art. 60 k.c.), natomiast nie znajduje zastosowania fikcja prawna z art. 647¹ § 2 zdanie drugie k.c.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd Apelacyjny kierował się stanowiskiem prawnym wyżej opisanym. Oceniał, że w ustalonych okolicznościach sprawy inwestor (pozwany Skarb Państwa) miał wiedzę co do osoby podwykonawcy oraz zakresu wykonywanych przez niego robót. Uznał, że brak sprzeciwu wobec zawartej umowy jest równoznaczny z wyrażeniem zgody. Rzeczywiście posłużył się niefortunnym określeniem, że przedstawiciele strony pozwanej „w sposób milczący akceptowali wykonywanie robót” (s. 7 uzasadnienia), jednak z całości wywodów Sądu drugiej instancji wynika, iż swoje rozstrzygnięcie oparł na okoliczności dorozumianej zgody inwestora. Wskazuje na powołanie art.60 k.c. Wprawdzie powszechnie przyjmuje się, że milczenie stanowi oświadczenie woli jedynie wówczas, gdy tak stanowi ustawa, ale w okolicznościach rozpoznawanej sprawy należy mówić o złożeniu oświadczenia (wyrażeniu zgody) w sposób dorozumiany. Trudno inaczej ocenić zachowanie się inwestora w postaci uczestniczenia w naradach odbywających się w toku budowy, w trakcie których uzyskał wiedzę o osobie podwykonawcy oraz zakresie jego prac.

W tej sytuacji nie sposób uznać za zasadny zarzut naruszenia art. 398²⁰ k.p.c. Z przedstawionych zaś wywodów wynika, że także zarzuty naruszenia prawa materialnego nie znajdują uzasadnionych podstaw. Jakkolwiek art. 647¹ k.c. nie jest sformułowany zbyt precyzyjnie i nastrocza szereg trudności interpretacyjnych,

jednak w orzecznictwie za utrwalone można uznać zaprezentowane wyżej stanowisko. Znalazło ono zresztą potwierdzenie w uchwale składu 7 sędziów SN z dnia 29 kwietnia 2008 r., III CZP 6/08 (dotychczas niepublikowana). Zgodnie z treścią tej uchwały do zgody wymaganej w art. 647¹ § 2 i 3 k.c. nie znajduje zastosowania art. 63 § 2 k.c., a zgoda inwestora może zostać wyrażona bądź w sposób określony w art. 647¹ § 2 zdanie drugie k.c., bądź też przez każde zachowanie, które ujawnia wolę inwestora w sposób dostateczny (art. 60 k.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).
O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i art. 108 § 1 k.p.c.